

PRAVO OKOLIŠA

SANJA GONGETA | FILIP MILIČIĆ

VELEUČILIŠTE „LAVOSLAV RUŽIČKA“ U VUKOVARU

VUKOVAR, 2020.

Sanja Gongeta

Filip Miličić

PRAVO OKOLIŠA

Izdavač:

VELEUČILIŠTE „LAVOSLAV RUŽIČKA“ U VUKOVARU

Za izdavača:

dr. sc. Željko Sudarić, prof. v. š.

Urednik:

dr. sc. Antun Marinac

Recenzenti:

dr. sc. Mirela Mezak Matijević, prof. v. š.

Ivan Belaj, mag. iur., v. pred.

Lektorica:

Lucija Cupić, mag. educ. philol. croat.

Grafičko rješenje naslovnice:

Borovo graf Vukovar

Ovaj nastavni materijal predstavlja elektroničko izdanje priručnika iz predmeta Pravo okoliša koji se izvodi na preddiplomskom stručnom Upravnom studiju. Priručnik je dostupan na mrežnim stranicama Veleučilišta „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru.

Objavljivanje priručnika odobrilo je Stručno vijeće Veleučilišta „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru na 45. elektroničkoj sjednici održanoj 23. prosinca 2020. godine (Odluka o odobrenju izdavanja elektroničkog izdanja, KLASA: 003-01/20-03/45, URBROJ: 2196-115/01-20-02).

ISBN 978-953-7734-32-9

VELEUČILIŠTE „LAVOSLAV RUŽIČKA“ U VUKOVARU

dr. sc. Sanja Gongeta, prof. v. š.
Filip Miličić, mag. iur.

PRAVO OKOLIŠA

Vukovar, 2020.

PREDGOVOR

Nastavni materijal autora dr. sc. Sanje Gongete i Filipa Miličića, mag. iur., svjedoči o uloženom znatnom trudu u sistematiziranju dosadašnjih spoznaja o nadasve važnoj temi prava okoliša.

„Visoka razina zaštite i poboljšanja kvalitete okoliša“ određena je Ugovorom o Europskoj uniji kao europski cilj (članak 3., stavak 3.). Međutim, taj cilj nije ostvaren i teško će ga biti ostvariti u dogledno vrijeme, jer je stanje okoliša došlo do kritične točke. Tu spoznaju potvrđuje do sada najopsežnija procjena stanja okoliša na europskom teritoriju pod nazivom „Europsko izvješće o okolišu – stanje i izgledi, 2020“. Prema navedenom Izvješću „Europa, u pogledu zaštite okoliša nije ostvarila dovoljan napredak te izgledi za okoliš u narednom desetljeću nisu pozitivni“.

Stoga, objavljivanje ovoga rukopisa dolazi u pravi trenutak, osobito u cilju stvaranja ispravne i potpune spoznaje o pravu okoliša. Radi zaštite okoliša neophodan je djelotvoran pravni sustav s ciljem ugrađivanja normativnih vrijednosti koje mogu pomoći u očuvanju okoliša i njegovom održivom razvoju. U tom smislu, pravo okoliša obuhvaća sve pravne norme usmjerene na sprečavanje štetnih utjecaja na okoliš, kako preventivno (sprečavanje nastanka štete u okolišu), tako i represivno (saniranje posljedica nastalih onečišćavanjem okoliša).

U svojstvu urednika koristim priliku odati priznanje autorima na trudu uloženom u pisanju i objavi ovoga materijala koji će posebno biti koristan studentima Upravnog studija Veleučilišta „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru, ali može poslužiti i studentima drugih visokih učilišta te svima ostalima koji se bave ovom tematikom.

Urednik

dr. sc. Antun Marinac

SADRŽAJ

1. Uvod u pravo okoliša	1
2. Problematika okoliša	4
3. Teorije o zaštiti okoliša	13
4. Načela prava okoliša	16
5. Pravo okoliša u Republici Hrvatskoj	19
6. Građanskopravna zaštita okoliša	30
7. Kaznenopravna zaštita okoliša	37
8. Razvoj međunarodnog prava okoliša	39
9. Održivi razvoj.....	42
10. Politika zaštite okoliša i pravo okoliša u Europskoj uniji	45
11. Urbani okoliš	49
12. Okolišna dozvola	50
13. Prekogranični promet i trgovina zaštićenim vrstama.....	52

Pravo okoliša

dr.sc. Sanja Gongeta, prof. v. š.
Filip Miličić, mag. iur.

Opis i cilj kolegija

- cilj kolegija je upoznati studente s pravnom zaštitom pojedinih dijelova okoliša te stvaranje svijesti o potrebi brige za okoliš.

Nastavne cjeline

- Uvod u pravo okoliša
- Problematika okoliša
- Teorije o zaštiti okoliša
- Načela prava okoliša
- Pravo okoliša u Republici Hrvatskoj
- Građanskopravna zaštita okoliša
- Kaznenopravna zaštita okoliša
- Razvoj međunarodnog prava okoliša
- Održivi razvoj
- Politika zaštite okoliša i pravo okoliša u Europskoj uniji
- Urbani okoliš
- Okolišna dozvola
- Prekogranični promet i trgovina zaštićenim vrstama

Zaštita okoliša

- eng. "Environmental protection", Environmental control", njem. "Umweltschutz" područje kojemu je zadaća očuvanje zdravog životnog okružja

- Zaštita okoliša određuje granice raznih vrsta opterećenja, predlaže zakonske propise, uvodi preventivne i reparativne tehničke mjere za održanje potrebne kakvoće zraka, vode, tla, i prehrambenih proizvoda

U kompetenciju zaštite okoliša pripadaju:

- mjere za smanjenje buke
- kontrola pitke vode
- poticaji za smanjivanje štetnih ispušnih plinova iz industrijskih postrojenja i u prometu
- kontrola kakvoće prehrambenih proizvoda
- zabrana proizvodnje spojeva koji razgrađuju ozonski omotač

- nepovratno kontaminiraju postojeće ekosustave
- nadzor nad zbrinjavanjem otpada
- poticaj za primjenu štedljivih tehnologija
- upotreba obnovljivih izvora energije

Zaštita prirode

- ima za zadaću očuvanje rijetkih i ugroženih biljnih i životinjskih vrsta, rijetkih, ugroženih životnih zajednica i njihovih staništa (biotopa), preostalih, prvobitnih ekosustava, kao i očuvanje krajobraznih područja koji se odlikuju posebnom ljepotom

Razlike između koncepta zaštite prirode i zaštite okoliša:
Izvor: Prohić, E. Legislativa u zaštiti okoliša i prirode prava okoliša

Osnovne razlikovne karakteristike	Zaštita prirode	Zaštita okoliša
Objekt	Priroda i krajolik kao sustav aktivnosti u prirodnim razvojnim tokovima, uz naglasak na biotskoj komponenti po znanstvenoekološkim, etičkim i estetskim kriterijima	Okoliš kao sustav odnosa u vezi s ljudskim potrebama ili interesima s obzirom na prirodu, prije svega iz gospodarskih i zdravstvenih razloga
Mjerila vrijednosti	Pretežno ekocentrična = vlastito pravo prirode	Pretežno antropocentrično = prema interesima ljudi
Ciljevi	1. Nesmetani razvoj. 2. (Prirodna) cirkulacija u prirodi na temelju samoregulacije	1. Trajan (dugoročan) razvoj okoliša kako bi se mogao koristiti, 1. (Materijalna) efikasnost cirkulacije u prirodi
Metodika zaštite	Pretežno »ekološka« (odnosno biološka) rješenja - samoregulacija	Pretežno tehnička rješenja (tehnologija okoliša)

PROBLEMATIKA OKOLIŠA

PRAVO OKOLIŠA

Etička dimenzija prava okoliša (ekološka etika)

- Kirn: „Ekološka etika se bavi vrijednosnim prosuđivanjem svih aspekata ljudskog vladanja u odnosu na okoliš, biotičke zajednice, ekosisteme, biosfere i prirodu.”
„Ekološka etika ovisna je o ekološkim spoznajama i dostignućima zaštite okoliša koji se preoblikuju u ekološke norme, zapovijedi, zabrane i dužnosti čovjekovog ponašanja u odnosu na okoliš.”

Reformski karakter prava okoliša

- Zahvaća u društveni i politički realitet i zato može biti uzrokom konflikata i političke napetosti.
- Pravnim normama o očuvanja okoliša subjektima se nalaže određeno činjenje, propuštanje odnosno trpljenje.

- Reformsko pravo, kao što je ekološko i koje nema dugu tradiciju, teško je uvesti i ustaliti u pravnom poretku.
- Sporove rješavaju upravni ili ustavni sudovi, a sudska praksa u velikoj mjeri pridonosi oblikovanju novih pogleda na pravne instrumente zaštite čovjekova okoliša

- Ekološki kriteriji
- Standardi
- Zakoni

Različiti utjecaji onečišćenja na dijelove svijeta:

- Siromašni dijelovi – glad, demografska eksplozija ili neimaština ugrožavaju preživljavanje;
- Bogati dijelovi – onečišćenje zraka, vode, neracionalna uporaba vode

Nacionalno i međunarodno pravo okoliša

- Ključno za zaštitu i unaprjeđenje prirodnog okoliša, izgradnju društva na načelima održivog razvoja te uvažavanju kriterija koji utječu na kakvoću života.
- Pravo okoliša – interdisciplinarnog karaktera
Teško jedinstveno definirati

Pravo okoliša

- Pravne norme koje se odnose na zaštitu okoliša, racionalno gospodarenje okolišem, uspostavljanje prijašnjeg stanja i planiranje svih postupaka i radnji kojima je cilj uravnotežiti prirodne i umjetno stvorene elemente okoliša te tako spriječiti štetne utjecaje na samu prirodu.

Pravo okoliša : ekologija

- Ekologija - grana biologije, a zbog svojih specifičnih potreba sjedinjuje niz znanstvenih disciplina i njihovih metoda: botaniku, zoologiju, antropologiju, pedologiju, geologiju, meteorologiju, hidrologiju, matematiku, fiziku, kemiju i druge
- Ekološko pitanje nije samo i isključivo pravno pitanje.

Ekološka politika

- cjelina svih mjera koje su potrebne za postizanje takvog okoliša čovječanstvu koje je nužno potrebno za zdravlje i koje je primjereno čovjekovom dostojanstvu; za zaštitu zemljišta, zraka i vode, biljaka i životinja od štetnih čovjekovih zahvata; za ograničavanje čovjekovih štetnih postupaka.

Ekološka politika

- sadrži mjere koje imaju preventivnu, represivnu i reparativnu funkciju – izbjegavanje daljnjeg ugrožavanja okoliša, ograničavanje sadašnjih opterećenja i onečišćenja odnosno otklanjanje i smanjivanje već nastalih šteta na okolišu

Kvaliteta života (quality of life, Lebensqualität)

- Razvojni cilj, stanje, proces kojim pojedinac ili društvo stvara trajne uvjete svog opstanka na Zemlji
- Kompleksan doživljaj zadovoljstva na koji utječu različiti čimbenici, od prirodnih uvjeta preko ekonomskih mogućnosti do društvenih uređenja
- Subjektivna procjena važnosti koju pojedinci pridaju pojedinim područjima života, odnosno iz subjektivne procjene stupnja ostvarenosti pojedinih ispitivanih aspekata

Definiranje kvalitete života:

- Prethodno utvrđivanje postojećeg stanja u pojedinim relevantnim područjima, a potom se definiraju ciljevi ekološke politike sukladno ciljevima koje država želi ostvariti u toj domeni
- Razlika između postojećeg (utvrđenog) i poželjnog stanja područje je ekološke politike

Iskrivljena slika stvarnoga gospodarskog bogatstva i blagostanja kroz BDP

- Ukoliko je BDP jedino mjerilo i pristup mjerenju gospodarskog i društvenog napretka kroz njega se ne vidi jasna razlika između gospodarskih aktivnosti kojima se uistinu poboljšava standard življenja ljudi i gospodarskih aktivnosti kojima se on ne poboljšava

Alternativa BDP-u

- Indeks održiva gospodarskog blagostanja
- Stvarni pokazatelj napretka
- Fordhamov indeks društvenog zdravlja
- UN-ov indeks razvoja čovjeka i
- Indeks gospodarskog blagostanja

Regulativa (pravni propisi)

- Najviše korišteni instrument politike zaštite okoliša
- Izravni utjecaj vlade na ponašanje građana i pravnih osoba

Oblici regulativnog standarda zaštite okoliša

- **Okolišni standardi** – utvrđuju granice ukupne koncentracije onečištača dopuštene na nekom području
- **Emisijski standardi** – ograničavaju ono što pojedini izvor smije emitirati, tako da se otrovni otpad iz tvornica, ispušni plinovi iz vozila i poljoprivredne otpadne tvari u rijekama reguliraju na taj način
- **Tehnološki standardi** – zahtijevaju uporabu posebne vrste tehnologije za kontrolu onečišćenja ili proizvodnog postupka (pročistač u električnoj centrali ili katalizator u vodi)

- Standardi zaštite okoliša Europske unije među najvišima su u svijetu.
- Politikom zaštite okoliša potiču se:
 - Zeleno gospodarstvo
 - Zaštita prirode i
 - Očuvanje zdravlja i kakvoće života stanovnika Europske unije

Zeleni rast

- „Zeleni rast” znači razvoj integriranih politika kojima se promiče održivi okvir za zaštitu okoliša.
- Ekološke inovacije mogu se provoditi i izvoziti što Europu čini konkurentnijom, a istovremeno se povećava kakvoća života ljudi.

Zaštita prirode

- Natura 2000 je mreža koja obuhvaća 26 000 zaštićenih prirodnih područja na gotovo 20 % kopnene površine EU-a gdje je moguće provoditi održive ljudske aktivnosti bez ugrožavanja rijetkih i ranjivih vrsta staništa

Zaštita zdravlja i dobrobiti ljudi koji žive u EU-u

- Ciljevi su politike EU-a sljedeći:
- zajamčiti sigurnu vodu za piće i kupanje
- poboljšati kakvoću zraka i smanjiti buku
- smanjiti ili ukloniti učinke štetnih kemikalija.

Globalni izazovi

- Čistoća zraka, oceana i ostalih vodnih resursa
- Održiva upotreba zemlje i ekosustava
- Razine klimatskih promjena kojima se može upravljati

Politika okoliša: opća načela i osnovni okvir

- Europska politika okoliša temelji se na načelima opreza, prevencije i uklanjanja zagađenja tamo gdje ono nastaje, jednako kao i na načelu „zagađivač plaća”.

Pravna osnova

- Članci 11. te 191. do 193. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU-a).
- Nadležnost EU-a proteže se na sva područja politike okoliša kao što su zagađenje zraka i vode, upravljanje otpadom i klimatske promjene.

Nastanak i povijesni razvoj

- 1972. godine u Parizu
- Ugovorom iz Maastrichta (1993.) okoliš je postao službeno područje politike EU
- Ugovorom iz Amsterdama (1999.) uvedena obveza prema kojoj politika okoliša mora postati sastavnim dijelom svih sektorskih politika EU-a
- Ugovor iz Lisabona (2009.) „borba protiv klimatskih promjena”

Opća načela EU politike okoliša

- Načelo opreza,
- Načelo prevencije
- Načelo uklanjanja zagađenja gdje nastaje i
- Načelo „zagađivač plaća”

Načelo opreza

- Instrument za upravljanje rizicima koji se može primijeniti kada zbog određene aktivnosti ili politike znanstveno nije posve jasno predstavlja li to potencijalni rizik za ljudsko zdravlje ili okoliš

Načelo „zagađivač plaća“

- Sastavni dio Direktive 2004/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o odgovornosti za okoliš (ELD) u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete u okolišu (SL L 143) čiji je cilj spriječiti ili popraviti ekološku štetu nastalu na zaštićenim vrstama, prirodnim staništima, vodi i tlu.
- Gospodarski subjekti koji se bave određenim profesionalnim djelatnostima (prijevoz otrovnih tvari ili ispus u vode) moraju poduzeti preventivne mjere u slučaju neposredne prijetnje za okoliš.
- Ako je do veće štete došlo, obvezni su poduzeti odgovarajuće mjere kako bi štetu ispravili i platili troškove.

TEORIJE O ZAŠTITI OKOLIŠA

PRAVO OKOLIŠA

Teorije o zaštiti okoliša

- Antropocentrična teorija
- Teorija o ekocentričnoj zaštiti okoliša
- Resursno-ekonomska teorija

Antropocentrična teorija

- Temelji se na skrbi za prirodne životne odnose na osnovi čovjekova blagostanja, osobito za buduće generacije.
- Postojeći zakoni o zaštiti okoliša, sadrže formulacije: „zaštita čovjeka, biljaka, životinja i drugih stvari“, „život, zdravlje i druga dobra“, „čovjek i okoliš“..
- Hrvatski zakonodavac postavlja kao cilj „smanjivanje rizika za život i zdravlje ljudi“

Teorija o ekocentričnoj zaštiti okoliša

- Shvaća prirodu kao vrijednost za sebe, a njezinu zaštitu kao pravo same prirode.
- Njezin je krajnji domet sveobuhvatna etična pozicija, nazvana holističkom, koja drži da sve na svijetu ima vrijednost u cjelini prirode (ljudi, životinje, biljke, anorganski svijet).
- Dio je vjerskih tradicija u kojima se posvećuje priroda: primjerice budizma, hinduizma

Resursno-ekonomska teorija

- razmatra zaštitu prirodnih izvora, osobito onih koji nisu obnovljivi, s aspekta gospodarske koristi.

Održivi razvoj (sustainable development)

- „pristup iskorištavanju raspoloživih resursa i gospodarenja njima tako da se zadovoljavaju današnje potrebe, ali bez okrnjivanja budućih generacija u zadovoljavanju njihovih potreba“ Ekološki leksikon (2001.)
- Održivi razvoj je takav razvoj koji izlazi u susret potrebama sadašnjih generacija bez ugrožavanja mogućnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe.

Ciljevi koncepcije održivog razvoja

- Zaštita pojedinih ekosustava (očuvanje biološke raznolikosti te zaštita žive i nežive prirode);
- Zaštita i racionalno korištenje prirodnih izvora kao što su zrak, voda i zemljište;
- Zaštita od štetnih utjecaja, očuvanje i obnavljanje kulturnih i estetskih vrijednosti krajolika.

Pravo okoliša i pravni sustav

- Oblikovanje prava okoliša ističe tri bitna zahtjeva:
- kreiranje novih normativnih koncepata regulacije okoliša,
 - stvaranje i razvitak originalnih pravnih postupaka,
 - davanje legitimacije novim subjektima (akterima) u odgovarajućim pravnim odnosima.

Osnovna načela prava okoliša

- načelo preventivnosti
- načelo uzročnosti
- načelo kooperacije i
- načelo opće naknade (zajedničkih tereta)

Načelo preventivnosti

- Sprječavanje nastanka novih šteta u okolišu
- obuhvaća vremenski i prostorno udaljene opasnosti, slučajeve manje vjerojatnosti pojave štete – sve do sumnje u postojanje opasnosti.

Načelo uzročnosti (načelo plaćanja troškova onečišćenja)

- svatko tko onečišćuje ili ugrožava okoliš, odnosno prouzrokuje štetu, mora trpjeti troškove onečišćavanja ili pak naknaditi štetu.
- opće naravi jer sadrži pravilo da je onečišćivač stvarno i financijski odgovoran, to jest da je obvezan – djelomičnim saniranjem, cjelovitim saniranjem ili financijskim kompenzacijama – otkloniti prouzročeno onečišćavanje okoliša.
- Posljedica je tog načela da u pravu više nije moguće govoriti o tzv. „slobodnim dobrima“, tj. o takvim dobrima koja bi bilo moguće oštećivati bez sankcija.

Načelo uzročnosti u Republici Hrvatskoj

- Hrvatski zakonodavac uvodi načelo uzročnosti u osnovna načela ekološko pravnog poretka dajući mu naziv načelo plaćanja troškova onečišćavanja.
- Temeljno je pravilo da onečišćivač snosi troškove nastale onečišćavanjem okoliša.
- Troškovi nastali onečišćavanjem okoliša pritom obuhvaćaju: a) troškove nastale u vezi s onečišćavanjem okoliša, b) troškove sanacije i c) troškove pravične naknade štete.

Načelo kooperacije (načelo cjelovitosti i načelo sudjelovanja javnosti)

- zajedničko djelovanje svih zainteresiranih strana (kooperacija).
- Prema ovom načelu država, društvo i gospodarski subjekti ne mogu djelovati odvojeno.
- država, ali i pravne (poduzeća, obrazovne institucije, nevladine organizacije) i fizičke osobe (stručnjaci raznih profila, seljaci, lovci itd.) imaju obvezu štititi okoliš i zajednički djelovati.

- U okviru ovog načela primjenjuje se i pravilo cjelovitosti koje zahtijeva neophodno zajedničko djelovanje i suradnju tijela državne uprave i jedinica lokalne samouprave i uprave pri donošenju strategije, programa, planova intervencije i propisa o zaštiti okoliša; izdavanju dozvola, suglasnosti i odobrenja; provođenju financijske politike; provođenju nadzora i drugih mjera zaštite okoliša.

- Tijela državne uprave, kao i tijela jedinica lokalne samouprave i uprave, obvezna su, s druge strane, osigurati načine i uvjete zajedničkog djelovanja građana i institucija kako bi se cjelovito i ravnomjerno postigli ciljevi zaštite okoliša.

Načelo opće naknade (opće odgovornosti)

- načelo zajedničkih tereta ili načelo jednakih troškova
- načelo u relativnoj suprotnosti s načelom uzročnosti
- troškovi zaštite okoliša financiraju iz proračuna (plaćaju ih porezni obveznici)

- Temelji se na spoznaji da državu nije moguće osloboditi onih obveza koje su namijenjene zadovoljavanju ustavnih prava na zdrav život i zdrav okoliš.
- Neke su zemlje uvele tzv. ekološke poreze
- Oni se primjenjuju i na raznovrsne proizvode – pesticide, umjetna gnojiva, automobilske gume, ambalažu.

- U pravnom poretku RH temelji na ustavnim odredbama koje propisuju da je svatko dužan sudjelovati u podmirenju javnih troškova u skladu sa svojim gospodarskim mogućnostima, odnosno da se porezni sustav temelji na načelima jednakosti i pravednosti.

**PRAVO OKOLIŠA U REPUBLICI
HRVATSKOJ**
PRAVO OKOLIŠA

Izvori prava okoliša u pravnom poretku RH

- Međunarodne konvencije
- Europski zakonodavni okvir
- Ustav i ustavnopravne norme
- Deklaracija o zaštiti okoliša u RH
- Zakoni
- Podzakonski akti

Ustav Republike Hrvatske NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14

- Čl. 3. Ustava RH propisano je da su sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, **očuvanje prirode i čovjekova okoliša**, vladavina prava i demokratski višestranački sustav – najviše vrednote ustavnog poretka RH i temelj za tumačenje Ustava.

Ekološke norme utvrđene Ustavom RH

1. pravo na zdrav život
2. obvezu države da osigura pravo građana na zdrav okoliš
3. obvezu svih društvenih subjekata da osobitu skrb posvećuju zaštiti prirode i ljudskog okoliša
4. pružanje osobite zaštite svim stvarima i dobrima posebnog ekološkog značenja koji su od interesa za RH
5. mogućnost ograničenja poduzetničke slobode i vlasničkih prava radi zaštite prirode, ljudskog okoliša i zdravlja ljudi

- Republika Hrvatska pruža osobitu zaštitu pojedinim dobrima i stvarima od posebnog značenja kao što su:

more, morska obala i otoci, vode, zračni prostor, rudno blago i druga prirodna bogatstva, zemljište, šume, biljni i životinjski svijet, drugi dijelove prirode, nekretnine i stvari od osobitog kulturnog, povijesnog, gospodarskog i ekološkog značenja.

Deklaracija o zaštiti okoliša u Republici Hrvatskoj NN 34/1992

- 5. lipnja 1992. godine
- Izražava čvrsto opredjeljenje RH da „u cijelosti osigura uravnotežen ekološki i gospodarski razvitak u cilju trajnog očuvanja nacionalne baštine za sadašnje i buduće generacije i provedbe ustavnog prava hrvatskih državljana na zdrav život, dostojnog standarda, u očuvanom okolišu.”

- RH trajno zadržava pravo da nužnim mjerama ograniči i nadzire upravljanje prirodnim vrijednostima osobitog nacionalnog interesa te usmjerava gospodarsku pretvorbu Hrvatske (npr. zabranom „prljavih tehnologija”, procjenom utjecaja svakog investicijskog ulaganja na okoliš, usmjeravanjem energetske politike na obnovljive izvore energije itd.).

- Provedbu deklariranih ciljeva RH osigurala je uspostavljanjem zasebnog i stručnog ministarstva za zaštitu okoliša te uvođenjem materijalne i kaznene odgovornosti za one koji ugrožavaju i uništavaju prirodne vrijednosti i čovjekov okoliš, kao i postupnim uvođenjem odgovarajuće naknade za narušavanje okoliša, prema načelu zagađivač plaća.

Deklaracija kao izvor prava okoliša u RH

- Nije neposredan izvor prava
- Deklaracija je bila osnovom za donošenje Zakona o zaštiti okoliša 1994., osobito u pogledu njegova sadržaja usklađenog s njezinim načelima

Zakoni

- Zakoni su vrlo značajni izvori prava zaštite okoliša i predstavljaju jedno od najvažnijih i osnovnih pravnih vrela te osnovnu polugu za djelovanje upravnog aparata države.

Vrste zakona u području prava okoliša

1. Ekološki zakoni - opći i posebni
2. Ostali zakoni u kojima su sadržane neke ekološke norme

Opći ekološki zakoni

- Zakon o zaštiti okoliša (prvi 1994.) NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18
- Uređuje temeljna načela hrvatskog pravnog poretka o zaštiti okoliša, dokumente o zaštiti okoliša, provedbu zaštite okoliša u RH, odgovornost za onečišćavanje okoliša te sustav financiranja zaštite i nadzor nad provedbom zaštite okoliša

Zakon o zaštiti okoliša
NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18

(3) Zahvatima u okoliš smije se utjecati na kakvoću življenja, zdravlje ljudi, biljni i životinjski svijet u okvirima održivog razvitka.

(4) Cjelovito upravljanje zaštitom okoliša provodi se na način da se ostvari održivi razvitak sukladno ovom Zakonu i posebnim propisima.

Zakon o zaštiti okoliša
NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18
Ključni pojmovi – čl. 4.

- **Okoliš** je prirodno i svako drugo okruženje organizama i njihovih zajednica uključivo i čovjeka koje omogućuje njihovo postojanje i njihov daljnji razvoj: zrak, more, vode, tlo, zemljina kamena kora, energija te materijalna dobra i kulturna baština kao dio okruženja koje je stvorio čovjek; svi u svojoj raznolikosti i ukupnosti uzajamnog djelovanja,

Zakon o zaštiti okoliša
NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18
Ključni pojmovi – čl. 4.

- **Onečišćavanje okoliša** je promjena stanja okoliša koja je posljedica štetnog djelovanja ili izostanka potrebnog djelovanja, ispuštanja, unošenja ili odlaganja štetnih tvari i drugih nepovoljnih utjecaja za okoliš.
- **Onečišćivač** je svaka pravna ili fizička osoba čije djelovanje neposredno ili posredno uzrokuje onečišćavanje okoliša.

Zakon o zaštiti okoliša
NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18
Ključni pojmovi – čl. 4.

- **Ugroženi okoliš** svako je trajno ili privremeno djelovanje čovjeka koje može narušiti ekološku stabilnost ili biološku raznolikost ili na drugi način može nepovoljno utjecati na okoliš.
- **Rizik za okoliš** je vjerojatnost da će neki zahvat posredno ili neposredno prouzročiti štetu okolišu ili ugroziti život i zdravlje ljudi.

Zakon o zaštiti okoliša
NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18
Ključni pojmovi – čl. 4.

- **Šteta u okolišu** je oštećenje ili gubitak prirodne funkcije sastavnih dijelova okoliša nastala ljudskim djelovanjem.
- **Ekološka nesreća** izvanredan je događaj ili vrsta događaja prouzročena djelovanjem ili utjecajima koji nisu pod nadzorom i imaju za posljedicu ugrožavanje života ili zdravlja ljudi i u većem opsegu nanose štetu okolišu.

Zakon o zaštiti okoliša
NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18
Ključni pojmovi – čl. 4.

- **Štetna tvar** je tvar čija su svojstva opasna po ljudsko zdravlje i okoliš s dokazanim akutnim i kroničnim toksičnim učincima, vrlo nadražujuća, kancerogena, mutagena, nagrizajuća, zapaljiva i eksplozivna tvar, ili tvar koja u određenoj količini ili koncentraciji ima takva svojstva.

Zakon o zaštiti okoliša
NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18
Ključni pojmovi – čl. 4.

- **Emisija** je ispuštanje ili istjecanje tvari u tekućem, plinovitom ili krutom stanju, ili ispuštanje energije (buka, vibracija, radijacija, toplina) te mikrobiološkog onečišćivanja iz određenog izvora u okoliš.

Zakon o zaštiti okoliša
NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18
Ključni pojmovi – čl. 4.

- **Industrijska emisija** je ispuštanje ili istjecanje tvari, ispuštanje energije (toplina, buka, vibracije) iz stacionarnih ili difuznih izvora u postrojenju u zrak, vodu i tlo

Zakon o zaštiti okoliša
NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18
Ključni pojmovi – čl. 4.

- **Javni interes** je interes u pitanjima zaštite okoliša koji iskazuje Država, ili jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave sukladno svojem statutu
- **Kakvoća okoliša** je stanje okoliša i/ili sastavnica okoliša, koje je posljedica djelovanja prirodnih pojava i/ili ljudskog djelovanja, izraženo morfološkim, fizikalnim, kemijskim, biološkim, estetskim i drugim pokazateljima

Zakon o zaštiti okoliša Čl. 3.

(3) Zahvatima u okoliš smije se utjecati na kakvoću življenja, zdravlje ljudi, biljni i životinjski svijet u okvirima održivog razvitka.

(4) Cjelovito upravljanje zaštitom okoliša provodi se na način da se ostvari održivi razvitak sukladno ovom Zakonu i posebnim propisima.

Ciljevi zaštite okoliša Čl. 7.

- Ciljevi zaštite okoliša u ostvarivanju uvjeta za održivi razvitak jesu:
- zaštita života i zdravlja ljudi
- zaštita biljnog i životinjskog svijeta, georaznolikosti, bioraznolikosti i krajobrazne raznolikosti te očuvanje ekološke stabilnosti
- zaštita i poboljšanje kakvoće pojedinih sastavnica okoliša

Ciljevi zaštite okoliša
Čl. 7

- zaštita ozonskog omotača i ublažavanje klimatskih promjena
- zaštita i obnavljanje kulturnih i estetskih vrijednosti krajobraza
- sprječavanje velikih nesreća koje uključuju opasne tvari
- sprječavanje i smanjenje onečišćenja okoliša

Ciljevi zaštite okoliša
Čl. 7

- trajna uporaba prirodnih dobara
- racionalno korištenje energije i poticanje uporabe obnovljivih izvora energije
- uklanjanje posljedica onečišćenja okoliša
- poboljšanje narušene prirodne ravnoteže i ponovno uspostavljanje njezinih regeneracijskih sposobnosti

Ciljevi zaštite okoliša
Čl. 7

- ostvarenje održive proizvodnje i potrošnje
- napuštanje i nadomještanje uporabe opasnih i štetnih tvari
- održivo korištenje prirodnih dobara
- osiguranje i razvoj dugoročne održivosti
- unapređenje stanja okoliša i osiguravanje zdravog okoliša

Posebni ekološki zakoni

- Zakoni o zaštiti pojedinih zaštićenih dijelova prirode u Republici Hrvatskoj
- npr. Zakon o zaštiti zraka NN 127/19 koji je RH donijela radi cjelovitog i obuhvatnog načina uređenja problema zaštite zraka i zračnog prostora

Posebni ekološki zakoni

- Vrlo su česti i tzv. individualni zakoni kojima se regulira konkretan prirodni izvor (nacionalni park, prirodni rezervat, specijalni zoološki rezervat, park prirode, memorijalni prirodni spomenik, ornitološki rezervat i sl.).
- npr. Zakon o proglašenju parka prirode Lonjsko polje (1990.), Zakon o proglašenju Plitvičkih jezera nacionalnim parkom (1949.) ...

- Osobitosti prava okoliša proizlaze iz činjenice da se njegovim predmetom bave sve tradicionalne grane prava, odnosno norme koje uređuju okoliš i njegovu zaštitu pojavljuju se u zakonima iz različitih grana prava

- U ostale zakone koji sadrže samo pojedine ekološke norme ubrajaju se:
- kaznenopravni i građanskopravni zakoni
- zakoni koji imaju pluralne namjene jer nastoje pomiriti interese svih zainteresiranih adresata, a da se istovremeno ostvari svrha zbog koje su doneseni
- zakoni o prostornom uređenju i planiranju prostora, zakoni kojima se pospješuje gospodarstvo, promet, kvaliteta života i zdravlja ljudi te zaštita različitih dobara

Podzakonski akti

- Područje prava okoliša u RH najčešće se uređuje dvjema vrstama podzakonskih općenormativnih akata:
- A) onima za izvršenje zakona, a koja donose nadležna tijela državne uprave i
- B) onima za izvršenje zakona odnosno onima koji zamjenjuju zakon, a koje donosi Vlada RH

- Podzakonski akti su brojni:
- Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja
- Pravilnik o zaštiti poljoprivrednog zemljišta od onečišćenja štetnim tvarima
- Uredba o opasnim tvarima u vodama
- Uredba o standardima kakvoće mora na morskim plažama
- Ostali različiti pravilnici

GRAĐANSKOPRAVNA ZAŠTITA OKOLIŠA

PRAVO OKOLIŠA

Građanskopravna zaštita okoliša

Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima
NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00,
129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09,
153/09, 143/12, 152/14 kao osnovni pravni
izvor stvarnopravnog uređenja u RH i

Zakon o obveznim odnosima NN 35/05,
41/08, 125/11, 78/15, 29/18 kao osnovni pravni
izvor obveznog prava u sklopu kojega su
uređena i opća pravila o odgovornosti za štetu

ZOO I ZVSP

- Supsidijarni pravni izvori
- Primjenjuju se u pogledu pitanja građanskopravne zaštite okoliša i odgovornosti za štetu koja nisu uređena posebnim propisima o zaštiti okoliša, koja nisu uređena posebnim propisima te kad ti posebni propisi izričito upućuju na njihovu primjenu

Funkcija građanskopravne zaštite okoliša je u RH dvojaka:

1. preventivna
2. saniranje posljedica nastalih onečišćavanjem okoliša

Građanskopravna zaštita okoliša kao instrument ostvarivanja načela preventivnosti

1. pravo posjeći grane i korijenje tuđega drveta
2. pravo pristupa na tuđu nekretninu
3. pravo pristupa na tuđu nekretninu radi izvođenja radova
4. pravo zahtijevati mjere radi sprječavanja štete od rušenja zgrade
5. pravo na ispravak ili obnovu međe

6. pravo suvlasništva na međi
7. pravo suvlasništva zajedničke ograde
8. dužnost održavanja vlastite ograde
9. dužnost odvođenja kišnice s krova
10. zabrana potkopavanja tuđe nekretnine
11. zabrana mijenjanja prirodnog toka vode

Imisije

- kad se govori o susjedskim pravima kao instrumentu kojim se ostvaruje načelo preventivnosti, najprije se misli na zaštitu od imisija
- Imisije su štetni utjecaji koji kao plinovite, krute ili tekuće tvari dolaze s jedne nekretnine i utječu na korištenje susjednih nekretnina.

- u hrvatskom se pravu od vlasnika nekretnine na kojoj se nalazi uzrok štetnih imisija može zahtijevati propuštanje radnji koje uzrokuju nedopuštene imisije
- ako se radi o nedopuštenim imisijama koje ujedno mogu onečistiti i okoliš, takvim se zahtjevom ujedno sprječava i onečišćavanje okoliša

- vlasnik može zahtijevati uklanjanje uzroka štetnih imisija, tj. promjenu stanja tuđe nekretnine na kojoj se nalazi izvor imisija tako da više ne uzrokuje nedopuštene imisije, a time i da ne uzrokuje onečišćenje okoliša

Po načinu odašiljanja imisije se dijele na:

- posredne (neizravne) i
- neposredne (izravne)
- **Neposredne imisije** su one kod kojih je radnja upravljena izravno i neposredno na to da krute, plinovite ili tekuće supstancije dospiju na susjedno zemljište (npr. izlivanje vode, bacanje smeća...).
- Neposredne imisije su u pravilu uvijek zabranjene.

- **Posredne imisije** su one kod kojih je susjedovo zemljište slučajno ili djelovanjem prirodne sile izloženo smetnjama koje potječu od radnje na susjednom zemljištu.
- Dije se na uobičajene koje su dopuštene i prekomjerne koje su nedopuštene.
- Osnovni kriterij razgraničenja je uobičajenost korištenja s obzirom na prirodu i namjenu nekretnine i s obzirom na mjesne prilike.

- Vlasnici nekretnina, uz zakupce ili najmoprimce, koje su izložene prekomjernim posrednim imisijama ovlašteni su od vlasnika nekretnine s koje potječu zahtijevati otklanjanje njihovih uzroka i naknadu štete koju su prouzročile.
- Osim toga može se zahtijevati i prestanak aktivnosti od kojih imisije potječu.

- ako imisije potječu od djelatnosti koja je dopuštena od strane vlasti, vlasnici nekretnina koje su izložene djelovanju imisija nemaju pravo zahtijevati zabranu obavljanja te djelatnosti već samo naknadu štete koju su pretrpjeli

Građanskopravna zaštita uz negatornu tužbu

- Negatorna tužba (actio negatoria) je vlasnička tužba koju vlasnik-posjednik može podići protiv svakoga onoga koji ga neosnovano uznemirava na drugi način, a ne oduzimanjem stvari i zahtijevati da to uznemiravanje prestane, uključujući i imisije.
- Negatorna tužba je glavno pravno sredstvo za zaštitu od imisija, a time i za stvarnopravnu zaštitu okoliša.

Građanskopravna zaštita okoliša kroz posjedovnu zaštitu

- Zaštita okoliša može se ostvarivati na posjedovnoj razini posjedovnom tužbom ili dopuštenom samopomoći zbog smetanja posjeda nekretnine nedopuštenim imisijama.

Oblici zaštite posjeda prema ZVSPD

- sudska zaštita i
- dopuštena samopomoć

Sudska zaštita

- Ostvaruje se u posebnom, hitnom postupku - postupku za smetanje posjeda.
- Postupak se pokreće tužbom zbog smetanja posjeda - posjedovnom tužbom.
- Tužitelj može biti samo onaj koji je do trenutka smetanja bio posljednji mirni posjednik

Dopuštena samopomoć

- Samopomoć je pravo posjednika da primjerenom silom ili na drugi prikladan način odbije samovlasno smetanje posjeda.

Samopomoć je dopuštena samo pod ovim pretpostavkama:

- da je nužna jer bi sudska zaštita stigla prekasno
- da je opasnost od smetanja posjeda neposredna
- ako primijenjena sila nije veće jakosti nego li je primjerena okolnostima

Građanskopravna zaštita okoliša obuhvaćena kroz odgovornost za štetu, popravlanje štete i ekološku tužbu

1. Ekološka tužba
2. Odgovornost za štetu
3. Popravlanje štete
 - a) Naturalna restitucija
 - b) Naknada štete
 - c) Satisfakcija

Odgovornost za štetu

- Odgovornost za štetu je takav obveznopravni odnos u kojem je jedna strana dužna popraviti prouzročenu štetu drugoj strani, a druga je strana ovlaštena zahtijevati takav popravak.

KAZNENOPРАВNA ZAŠTITA
OKOLIŠA

PRAVO OKOLIŠA

Kaznenopravna zaštita okoliša

- kompleks etičkih te napose kriminoloških, kaznenopravnih, penoloških i drugih sadržaja iz sustava kaznenopravnih znanosti funkcionalno objedinjenih općim kriminalnopolitičkim nastojanjima u smislu njegove zaštite
- Utemeljena na tzv. biocentričkoj koncepciji, koja okoliš tretira kao zaštićeno dobro *per se*

KAZNENI ZAKON

NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17,
118/18, 126/19 - GLAVA XX.

- Kaznena djela protiv okoliša:
- Onečišćenje okoliša čl. 193.
- Ispuštanje onečišćujućih tvari s plovnog objekta čl. 194.
- Ugrožavanje ozonskog sloja čl. 195.
- Ugrožavanje okoliša otpadom čl. 196.
- Ugrožavanje okoliša postrojenjem čl. 197.
- Ugrožavanje okoliša radioaktivnim otpadom čl. 198.

- Ugrožavanje bukom, vibracijama ili neionizirajućim zračenjem čl. 199.
- Uništavanje zaštićenih prirodnih vrijednosti čl. 200.
- Uništavanje staništa čl. 201.
- Trgovanje zaštićenim prirodnim vrijednostima čl. 202.
- Protuzakonito unošenje u okoliš divljih svojti ili GMO-a čl. 203.

- Protuzakoniti lov i ribolov čl. 204.
- Ubijanje ili mučenje životinja čl. 205.
- Prenošnje zaraznih bolesti životinja i organizama štetnih za bilje čl. 206.
- Proizvodnja i stavljanje u promet štetnih sredstava za liječenje životinja čl. 207.
- Nesavjesno pružanje veterinarske pomoći čl. 208.
- Pustošenje šuma čl. 209.

- Promjena vodnog režima čl. 210.
- Protupravna eksploatacija rudnog blaga čl. 211.
- Protupravna gradnja čl. 212.
- Djelotvorno kajanje čl. 213.
- Teška kaznena djela protiv okoliša čl. 214.

RAZVOJ MEĐUNARODNOG PRAVA OKOLIŠA

Pravo okoliša

Razvoj međunarodnog prava okoliša

- Međunarodno pravo zaštite i očuvanja okoliša dio je međunarodnoga prava koji se sustavno razvija tek nakon Konferencije UN o čovjekovom okolišu, održane 1972. u Stockholmu
- Prvi međunarodni ugovori o zaštiti i očuvanju okoliša zaključuju se već u 19. stoljeću.

- Prvim međunarodnim ugovorima o zaštiti i očuvanju okoliša bile su obuhvaćene međunarodne rijeke i jezera.
- Nakon Bečkog kongresa 1815., u skladu s načelima utvrđenim na tom kongresu zaključen je niz međunarodnih ugovora o podjeli ribolovnih prava na rijekama, nadziranju plovidbe i o uređenju drugih načina upotrebe i iskorištavanja međunarodnih rijeka, u kojima se zalazi i u pitanja zaštite okoliša

- Kasnije su u međunarodne ugovore o rijekama unesene i izričite klauzule koje se izravno odnose na onečišćenje i zabranjuje se izbacivanje otpada u granične vodene tokove.
- To su, primjerice, ugovori Velikog vojvodstva Badena i Švicarske iz 1869. i 1875., te Francuske i Švicarske iz 1880., i Italije i Francuske iz 1882., itd.

- Prvim međunarodnim ugovorom koji je sadržavao pravila o očuvanju ribljih vrsta u moru smatra se britansko-francuski ugovor iz 1839. o definiranju granica isključivih ribolovnih prava u Engleskom kanalu.
- U skladu s tim ugovorom usvojena su, na širem međunarodnom planu, detaljnija pravila o očuvanju ribljih vrsta.

- Prvi pokušaj da se međunarodnim mjerama zaštite kopnene divlje životinje bila je Deklaracija o zaštiti ptica korisnih za poljodjelstvo, koju su 1875. potpisale Austro-Ugarska i Italija.

Stockholmska konferencija 1972.

- Konferencija je održana 5. -16. lipnja 1972.
- Okupila je predstavnike 113 država te brojnih međunarodnih organizacija te je bila najveća konferencija UN dotad održana

- Na Konferenciji je usvojena Deklaracija o čovjekovom okolišu koja se sastojala od dvadeset i šest načela za zaštitu, očuvanje i poboljšanje čovjekova okoliša te Akcijski program koji je sadržavao 109 preporuka za konkretne akcije država.

- Načelima i preporukama Stocholmske konferencije istaknuta je opća dužnost država da štite okoliš te dužnost da ne uzrokuju štetu okolišu drugih država i okolišu koji je izvan granica nacionalne jurisdikcije.
- Ujedno je istaknuta potreba suradnje država u primjeni postojećih međunarodnih ugovora posvećenih zaštiti okoliša te u izradi novih ugovora kojima će biti obuhvaćeni svi izvori i načini onečišćenja okoliša.

**Obilježja međunarodnih ugovora
zaključenih nakon Stockholmske
konferencije**

- Međunarodni ugovori zaključeni nakon Stockholmske konferencije i u skladu s njezinim načelima i preporukama mogu se podijeliti prema više kriterija:
- razini međunarodnopravne regulacije
- predmetu zaštite te
- načinu reguliranja zaštite i očuvanje okoliša

**Prema razini međunarodnopravne regulacije,
međunarodne ugovore dijelimo na :**

- a) globalne
 - b) regionalne i
 - c) subregionalne te
-
- a) međunarodne ugovore posvećene zaštiti biološke raznolikosti i zaštiti prirode
 - b) one koji uređuju zaštitu pojedinih dijelova prostora (tla, slatkih voda, mora, atmosfere)
 - c) ugovore koji reguliraju proizvodnju, upotrebu, odlaganje i promet škodljivim tvarima

ODRŽIVI RAZVOJ

PRAVO OKOLIŠA

Održivi razvoj – početak koncepcije

“Naša zajednička budućnost” eng. “Our Common Future”, United Nations Commission on Environment and Development (Bruntland, 1987) definira održivi razvoj kao “razvoj koji zadovoljava potrebe i aspiracije sadašnjosti bez ugrožavanja mogućnosti i potreba budućih generacija”.

- Pojam “održivost” obuhvaća ukupni okoliš, socijalni sklop zbivanja i druge moguće čimbenike kakvoće življenja i ulazi u područje gospodarstva, okoliša i prava.

Načela održivog razvitka- elementi promidžbe

- Stavljanje ljudi u centar zbivanja – antropocentrični koncept
- Promatranje procesa u dugoročnom terminu
- Vođenje računa o izdancima i primanjima koncept profitabilnosti
- Stvaranje otvorenog i stabilnog ekonomskog sustava
- Suzbijanje siromaštva i socijalne isključivosti

Načela održivog razvitka- elementi promidžbe

- Respektiranje prirodnih limita/granica
- Načelo opreza
- Korištenje znanstvenih saznanja
- Dostupnost i informiranje javnosti
- Načelo "zagađivač" ("onečišćivač") plaća

3. – 14. lipnja 1992. Rio de Janeiro

Usvojeno pet dokumenata:

- Rio deklaracija o okolišu i razvoju
- Agenda 21 (radni program za 21. stoljeće)
- Okvirna konvencija o klimatskim promjenama
- Konvencija o biološkoj raznolikosti i
- Deklaracija o šumama

Rio deklaracija o okolišu i razvoju

- "U održivom razvoju stoje ljudi u središtu pozornosti. Oni imaju pravo na zdrav i produktivan život u skladu s prirodom".
- Formulira osnovna načela globalne politike zaštite okoliša među kojima i
- načelo zajedničke, ali diferencirane odgovornosti država.
- U skladu s tim načelom različiti udio razvijenih zemalja i zemalja u razvoju u degradaciji okoliša treba se odraziti i u obvezama svake od tih kategorija zemalja.

Agenda 21

Središnji dokument koji obrazlaže politiku zaštite okoliša Ujedinjenih naroda u ova četiri poglavlja :

- Socijalna i gospodarska dimenzija
- Održavanje i gospodarenje resursima u službi razvoja
- Jačanje uloge važnih društvenih grupa te
- Mogućnosti realizacije

- Uz navedenih pet dokumenata Rio summit je ustanovio Komisiju za održivi razvoj (CSD) pod okriljem UN ekonomskog i socijalnog komiteta (ECOSOC).

POLITIKA ZAŠTITE OKOLIŠA I PRAVO OKOLIŠA U EU

PRAVO OKOLIŠA

Europski zakonodavni okvir

- **Ugovor o funkcioniranju EU**
- **Uredbe** – obvezujuće i izravno primjenjive u državama članicama
- **Direktive** – obvezujuće u pogledu rezultata koji se njima trebaju postići, ali ostavljaju nacionalnim organima izbor oblika i metode primjene
- **Odluke** – obvezujuće onima kojima su upućene
- **Preporuke i mišljenja** – nisu obvezujući

Program djelovanja na području zaštite i očuvanja okoliša - ciljevi

- Sprječavanje, smanjivanje i uklanjanje nečistoća
- Osiguranje uravnoteženog upravljanja prirodnim izvorima i izbjegavanje njihovog iskorištavanja na način koji bi prouzročio značajnu štetu ekološkoj ravnoteži
- Iznaženje zajedničkih rješenja problema okoliša unutar i izvan EU

Jedinstveni europski akt 1987.

- Zaštita okoliša dobila je legalni status kao područje politike od interesa (tada) Zajednice
- Ugovorom iz Maastrichta određuje načela u zaštiti i očuvanju okoliša:
- Načelo opreza
- Načelo prevencije
- Načelo suzbijanja zaštite okoliša na samom izvoru i
- Načelo onečišćavač plaća

Ciljevi djelovanja EU

- Očuvanje, zaštita i poboljšanje kakvoće okoliša
- Zaštita ljudskog zdravlja
- Racionalna uporaba prirodnih izvora i
- Promicanje mjera usmjerenih na rješavanje regionalnih ili globalnih problema okoliša na međunarodnoj razini

Međunarodni ugovori opće naravi

- Konvencija o procjeni utjecaja na okoliš preko državnih granica (Espoo 1991.) objavljena u Narodnim novinama - Međunarodni ugovori (NN –MU) 6/96
- stupila na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku 10. rujna 1997.
- Pod "utjecajem preko državnih granica", Espoo konvencija (uobičajeni radni naslov konvencije) označava svaki utjecaj, a ne isključivo globalne prirode, na području pod jurisdikcijom potpisnice kojeg je izazvala planirana aktivnost, čije je fizičko porijeklo u cijelosti ili djelomično na području pod jurisdikcijom druge potpisnice.

Međunarodni ugovori o zaštiti klime

- Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o promjeni klime (Rio de Janeiro, 1992) NN –MU br. 2/96., stupila na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku 7. srpnja 1996.
- Kyoto protokol uz Okvirnu konvenciju Ujedinjenih naroda o promjeni klime (Kyoto, 1999) Republika Hrvatska potpisala je 1999., ali ga još nije ratificirala

Međunarodni ugovori iz područja zaštite atmosfere

- Konvencija o prekograničnom onečišćenju zraka na velikim udaljenostima (Geneva, 1979)
- Na temelju notifikacije o sukcesiji Republika Hrvatska stranka je Konvencije od 8. listopada 1991. NN – MU br. 12/93
- Bečka konvencija o zaštiti ozonskog omotača (Beč, 1985)
- Na temelju notifikacije o sukcesiji Republika Hrvatska stranka je Konvencije od 8. listopada 1991. NN-MU br. 12/93
- Bečka konvencija ima karakter okvirne konvencije pa je stoga provedba odredaba Konvencija utvrđena nizom protokola:

- Stockholmska Konvencija o postojećim organskim onečišćivačima (Stockholm, 2001)
- Republika Hrvatska potpisala je Konvenciju 2001.

Međunarodni ugovori zaštite morskog okoliša

- Konvencija UN o pravu mora iz 1982., koja je stupila na snagu 1994. i predstavlja prvi pokušaj stvaranja pravnog režima koji na globalnom konvencijskom temelju utvrđuje sustav osnovnih prava, obveza i odgovornosti država na polju zaštite i očuvanja morskog okoliša, obuhvaćajući sve oblike i izvore onečišćenja

- Konvencija je kodificirala dužnost država da štite morski okoliš i poduzmu sve potrebne mjere za sprječavanje, smanjenje i nadzor onečišćenja morskog okoliša iz svih izvora (čl. 194. st. 1.) te da osiguraju da onečišćenje nastalo zbog djelovanja pod njihovom jurisdikcijom ili nadzorom ne prouzroči štetu drugim državama i njihovom okolišu, odnosno da se ne proširi izvan područja gdje vrše suverena prava (čl. 194. st. 2.)

URBANI OKOLIŠ

PRAVO OKOLIŠA

- Gradovi su značajni za cijelu Europu
- Oko 75 % stanovništva EU-a odabralo je urbana područja kao svoje prebivalište, no utjecaji urbanizacije šire se i izvan granica gradova.
- Integriranje politike na europskoj i lokalnoj razini te novi oblici upravljanja ključni su za najbolje iskorištavanje urbanizacije.

- Europska politika omogućuje upravljanje manjim i većim gradovima na održiv način.
- Održivi gradovi čine osnovicu za postizanje resursne učinkovitosti u Europe

Pametni grad – eng. Smart city

- „vizija urbanog razvoja u kojem se koristi digitalna i komunikacijska tehnologija (ICT) i internet stvari (IoT), kako bi se što bolje zadovoljile potrebe građana i unaprijedila učinkovitost gradskih usluga”
- pruža održivost jer povećava potencijal pojedinaca i čitave zajednice

(izvor: https://ec.europa.eu/croatia/future_we_live_in_smart_city_hr)

OKOLIŠNA DOZVOLA

PRAVO OKOLIŠA

- Okolišna dozvola izdaje se za postrojenja u kojima se obavljaju i na postrojenja u kojima će se nakon izgradnje, odnosno rekonstrukcije i puštanja u redoviti rad postrojenja obavljati djelatnosti kojima se mogu prouzročiti emisije kojima se onečišćuje tlo, zrak, vode i more.
- Postupak utvrđivanja okolišne dozvole za nova postrojenja i za rekonstrukcije postojećih provodi se najkasnije prije početka rada novog postrojenja ili puštanja u pogon rekonstrukcije postrojenja.

Zakonska osnova

- Provedba postupka ishođenja okolišne dozvole je propisana Zakonom o zaštiti okoliša (NN br. 80/13, 78/15, 12/18, 118/18) i
- Uredbom o okolišnoj dozvoli (NN br. 8/14).
- Donošenjem navedenih propisa postupak je uređen i usklađen s odredbama Direktive 2010/75/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 24. studenoga 2010. o industrijskim emisijama SL 334

Obrazac zahtjeva za utvrđivanje objedinjenih uvjeta zaštite okoliša

- Obrazac zahtjeva sastoji se od nekoliko cjelina koje su u skladu s Direktivom IPPC.
- Operateri moraju odgovoriti na pitanja navedena u obrascu i zahtjev potkrijepiti referencama za sustave koji se upotrebljavaju u postrojenju, npr. može se navesti sustav upravljanja, ali nije potrebno priložiti svu dokumentaciju.

PREKOGRAIČNI PROMET I TRGOVINA ZAŠTIĆENIM VRSTAMA

PRAVO OKOLIŠA

- Prema procjenama Interpola godišnja vrijednost globalne ilegalne trgovine divljim vrstama iznosi 5-7 milijardi američkih dolara.
- To svrstava ilegalnu trgovinu divljim životinjama i biljkama na drugo mjesto po vrijednosti, odmah iza trgovine drogom.
- Ukupna se vrijednost globalne trgovine, legalne i ilegalne, procjenjuje na oko 159 milijardi američkih dolara godišnje.

Propisi koji reguliraju trgovinu divljim vrstama

- MEĐUNARODNI PROPISI
- Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES)
- CITES konvencija je međunarodni sporazum čiji je cilj sprječavanje nekontrolirane međunarodne trgovine i komercijalnog iskorištavanja ugroženih vrsta, održavanje ekološke ravnoteže unutar populacija vrsta koje su predmet međunarodne trgovine te pružanje pomoći zemljama članicama u postizanju „održive“ trgovine.

CITES „Washingtonska” konvencija

- stupila na snagu 1. srpnja 1975. godine
- 180 država pristupnica svijeta, što je čini najšire prihvaćenom međunarodnom konvencijom s područja zaštite prirode.
- CITES predstavlja sustav nadzora međunarodne trgovine utemeljen na postupku izdavanja uvoznih i izvoznih dopuštenja koji se jednoznačno primjenjuje u svim državama potpiscicama.
- CITES konvencijom zaštićeno je preko 30 000 vrsta ugroženih trgovinom.

EU i CITES

- Europska Unija u potpunosti provodi CITES konvenciju od 1. siječnja 1984. godine.
- Zbog jedinstvenog europskog tržišta odredbe CITES konvencije jednoznačno se primjenjuju u svim državama članicama EU, a sukladno odredbama paketa tzv. „EU Wildlife Trade“ uredbi, od kojih je trenutno nekoliko na snazi

EU i CITES – WILDLIFE TRADE

- Uredba Vijeća (EZ) br. 338/97 od 9. prosinca 1996. o zaštiti vrsta divlje faune i flore uređenjem trgovine njima SL 61, 3.3.1997
- Uredba Komisije (EZ) br. 865/2006 od 4. svibnja 2006. o utvrđivanju detaljnih pravila o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 338/97 o zaštiti divlje faune i flore uređenjem trgovine njima SL 166, 19. 6. 2006.
- Uredba Komisije (EZ) br. 100/2008 od 4. veljače 2008. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 865/2006 o utvrđivanju detaljnih pravila o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 338/97 u odnosu na zbirke uzoraka i određene formalnosti vezane za trgovinu vrstama divlje faune i flore SL 31, 5. 2. 2008.

EU i CITES – WILDLIFE TRADE

- Uredba Komisije (EU) br. 791/2012 od 23. kolovoza 2012. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 865/2006 o utvrđivanju detaljnih pravila o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 338/97 u pogledu određenih odredbi o trgovini vrstama divlje faune i flore SL 242, 7. 9. 2012.
- Provedbena uredba Komisije (EU) br. 792/2012 od 23. kolovoza 2012. o utvrđivanju pravila za oblikovanje dozvola, potvrda i drugih dokumenata predviđenih Uredbom Vijeća (EZ) br. 338/97 o zaštiti vrsta divlje faune i flore uređenjem trgovine njima te izmjeni Uredbe Komisije (EZ) br. 865/2006 SL 242, 7. 9. 2012.

EU i CITES – WILDLIFE TRADE

- Provedbena uredba Komisije (EU) br. 578/2013 od 17. lipnja 2013. o suspenziji unošenja primjeraka nekih vrsta divlje faune i flore u Uniju SL 169, 21. 6. 2013.
- Uredba Komisije (EU) br. 750/2013 od 29. srpnja 2013. o izmjeni Uredbe Vijeća (EZ) br. 338/97 o zaštiti vrsta divlje faune i flore uređenjem trgovine njima SL 212, 7. 8. 2013.

CITES I RH

- Zakon o zaštiti prirode, NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19
- Zakon o potvrđivanju Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES) NN/MU 12/99
- Zakon o prekograničnom prometu i trgovini divljim vrstama, NN 94/2013, 14/19

CITES i RH

- Republika Hrvatska od pristupanja Europskoj uniji (1. srpnja 2013.) u prekograničnom prometu i trgovini divljim vrstama postupa po uredbama EU, dok su Zakonom o prekograničnom prometu i trgovini divljim vrstama dodatno definirana provedbena tijela u Republici Hrvatskoj i prekršajne odredbe.

Postupanje

- Svaka država potpisnica CITES konvencije je dužna imenovati tijelo nadležno za izdavanje dopuštenja te jedno ili više savjetodavnih znanstvenih tijela u cilju provođenja odredbi.
- U Republici Hrvatskoj upravno tijelo nadležno za provedbu CITES-a (CITES MA) i izdavanje dopuštenja je Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja

CITES – provedbena tijela u RH

1. carina
2. policija
3. granična veterinarska inspekcija
4. fitosanitarna inspekcija
5. inspekcija zaštite prirode

Međunarodno ugrožene vrste

- Prilog I – sadržava vrste kojima prijeti izumiranje, a koje ugrožava ili može ugroziti trgovina.
- Trgovina primjercima tim vrstama mora biti podvrgnuta strogim propisima, kako se ne bi ugrozio njihov opstanak, a smije se dopustiti samo u posebnim okolnostima.
- To su npr. slon, tigar, ris, vuk, medvjed, činčila, vidra, nosorog, bjeloglavi sup, sivi sokol, sova, kornjača (čančara), krokodili.

- Prilog II – sadržava vrste kojima trenutačno ne prijeti izumiranje, ali se to može dogoditi ako trgovina primjercima takvih vrsta ne bude regulirana strogim propisima radi izbjegavanja njihova prekomjernog korištenja na način koji bi ugrozio njihov opstanak.
- To su npr. sve vrste majmuna i čovjekolikih majmuna, pustinjska lisica, modro-žuta ara, crvenouha kornjača, zeleni piton, boa, škorpioni, psina golema, jegulja, kameni koralji, orhideja, visibaba, ciklame.

Međunarodno ugrožene vrste

- Prilog III – sadržava vrste s CITES Dodatka II – one koje neka država – stranka utvrdi kao vrste koje podliježu propisima u okviru njezine jurisdikcije, s ciljem sprječavanja ili ograničavanja njihova iskorištavanja, i za nadzor čije trgovine joj je potrebna suradnja drugih država.

Međunarodno ugrožene vrste

- Prilog IV – sadržava vrste koje nisu na CITES dodatcima, ali se zbog velikog pritiska na populacije u prirodi zbog trgovine regulira prekogranični promet u Hrvatskoj i EU u svrhu praćenja stanja.

Zaštićene zavičajne vrste u RH

- To su: šišmiši – sve vrste; kitovi, dupini – sve vrste; vuk, lisica, kune, ris, mrki medvjed, divokoza, hrčak, puhovi, vjeverica, zec, dabar, sredozemna medvjedica; većina vrsta ptica je strogo zaštićena ili zaštićena – divlja patka, liska, prepelica, divlji golub; gmazovi – sve barske kornjače, sve zmije, gušterice, sljepić; vodozemci – crni daždevnjak, čovječja ribica, sve žabe; ribe – psina golema i pas ljudožder, morski konjici, jegulja; rakovi – jastog i hlap, riječni i potočni rakovi; puževi, školjkaši – prstac; pijavice; žarnjaci – crveni koralj; sva podzemna fauna Republike Hrvatske

Strogo zaštićene vrste u RH

- sve vrste gljiva su strogo zaštićene ili zaštićene, a dopušteno je komercijalno korištenje samo određenih vrsta (lisičica, pravi vrganj, veliki bijeli tartufi, crni tartufi)

Literatura

- O. Lončarić-Horvat, L. Cvitanović, I. Gliha, T. Josipović, D. Medvedović, J. Omejec, M. Seršić, Pravo okoliša, Zagreb, 2003.
- Uredba Vijeća (EZ) br. 338/97 od 9. prosinca 1996. o zaštiti vrsta divlje faune i flore uređenjem trgovine njima SL 61, 3.3.1997
- Uredba Komisije (EZ) br. 865/2006 od 4. svibnja 2006. o utvrđivanju detaljnih pravila o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 338/97 o zaštiti divlje faune i flore uređenjem trgovine njima SL 166, 19.6.2006
- Uredba Komisije (EZ) br. 100/2008 od 4. veljače 2008. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 865/2006 o utvrđivanju detaljnih pravila o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 338/97 u odnosu na zbirke uzoraka i određene formalnosti vezane za trgovinu vrstama divlje faune i flore SL 31, 5.2.2008
- Uredba Komisije (EU) br. 791/2012 od 23. kolovoza 2012. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 865/2006 o utvrđivanju detaljnih pravila o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 338/97 u pogledu određenih odredbi o trgovini vrstama divlje faune i flore SL 242, 7.9.2012
- Direktiva 2004/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o odgovornosti za okoliš (ELD) u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete u okolišu (SL L 143)
- Direktiva 2010/75/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 24. studenoga 2010. o industrijskim emisijama SL 334, 17.12.2010

Literatura

- Ustav Republike Hrvatske NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14
- Zakon o zaštiti okoliša NN80/13, 78/15, 12/18, 118/18
- Zakon o zaštiti prirode, NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19
- Zakon o zaštiti zraka NN 127/19
- Zakon o prekograničnom prometu i trgovini divljim vrstama, NN 94/2013, 14/19
- Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14
- Zakon o obveznim odnosima NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18
- Deklaracija o zaštiti okoliša u Republici Hrvatskoj NN 34/1992
- Uredba o okolišnoj dozvoli NN 8/14
- Stockholmska konvencija o postojanim organskim onečišćujućim tvarima (Stockholm, 2001.) NN – MU 11/06
- Odluka Vijeća (EU) 2015/451 od 6. ožujka 2015. o pristupanju Europske unije Konvenciji o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES) SL 75, 19. 3. 2015

Literatura

- <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/0cce5d1e-1816-11eb-b57e-01aa75ed71a1>
- <https://gospodarstvo.gov.hr/>
- <https://mzoe.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug-4925/medjunarodna-suradnja/multilateralni-medjunarodni-sporazumi-1138/konvencija-o-medjunarodnoj-trgovini-ugrozenim-vrstama-divljih-zivotinja-i-biljaka-cites/1141>
- https://ec.europa.eu/croatia/future_we_live_in_smart_city_hr